

4. Les tancades dels immigrants a les esglésies de Barcelona: el triomf de la perseverança en la lluita social

0. Introducció

Aquest capítol analitza la cobertura periodística que van fer els principals diaris publicats a Catalunya sobre el conflicte de les tancades dels immigrants a les esglésies de Barcelona, que va tenir lloc els primers mesos de 2001.

1. Exposició del conflicte de les tancades d'immigrants a les esglésies de Barcelona¹

Procés

Des de 1999, la plaça Catalunya de Barcelona és coneguda per alguna gent com la *Black Corner* ("cantonada negra"). El nom és degut a la confluència de persones d'origen subsaharià que, davant la manca de papers que regularitzin la seva situació i d'un lloc digne per dormir, han fet de plaça Catalunya casa seva, a l'espera d'un lloc en condicions on establir-se i des d'on poder començar una nova vida al nostre país.

Els col·lectius de solidaritat amb els immigrants sense papers afirmen que les persones que pernocten a plaça Catalunya són portades fins allà des d'altres punts de l'Estat, com Andalusia i Canàries. Denuncien que, seguint les pautes marcades pel Ministeri de l'Interior per descongestionar els indrets d'arribada de la immigració il·legal, les forces de seguretat s'encarreguen del trasllat de centenars de sense papers cap altres punts de l'Estat, com ara Barcelona.

El Govern central no ha contestat a aquestes acusacions fins l'estiu de 2002, quan va apuntar que el trasllat intern d'immigrants sense papers era una possibilitat a estudiar.

¹ L'exposició del conflicte ha estat elaborada en base a les pròpies informacions dels diaris i, sobretot, en base a entrevistes amb algunes de les protagonistes dels fets i a partir de l'experiència pròpia de l'autora en el seguiment i participació dels esdeveniments. Les persones entrevistades han estat, per una banda, Norma Falconi, portaveu de l'Assemblea Papers per a Tothom i membre molt activa en la protesta a través d'aquest col·lectiu i de la Plataforma de Suport als Sense Papers. D'altra banda, ha estat molt útil també per a la reconstrucció dels fets l'entrevista mantinguda amb la Miren Santiago, que va ser membre igualment activa de Papers per Tothom i de la Plataforma de Suport als Sense Papers durant el període del conflicte i en l'actualitat participa al col·lectiu Sense Papers Sense Fronteres.

Però el sobrenom de *Black Corner* només l'entenen les persones relacionades amb la problemàtica, ja que els mitjans de comunicació no parlen del fet fins a l'estiu de 2000, quan, segons acusa el col·lectiu Papers per a Tothom, l'ajuntament de Barcelona veu perillar la bona imatge turística de la ciutat pel focus de marginació en què s'ha convertit el seu punt més cèntric.

Així, des de l'estiu de 2000, l'Ajuntament manifesta la seva preocupació sobre el tema i la seva voluntat de traslladar a un altre lloc els immigrants que malviuen a plaça Catalunya.

Els immigrants, de la mà del col·lectiu Papers per a Tothom, comencen una campanya de pressió i d'intent de negociació amb l'Administració per tal d'evitar un hivern de dormir al ras.

Es fa una acampada a la mateixa plaça Catalunya, així com una tancada a l'edifici central de la Universitat de Barcelona.

D'aquest període de pressió i intent de negociació en resulta l'ofertament que a l'octubre fa el govern municipal d'un alberg al carrer Valldonzella per a uns quants sense papers. Queden 250 subsaharians vivint a plaça Catalunya i més de 120 búlgars a plaça de Sants.

Els immigrants i els col·lectius de suport consideren del tot insuficient l'oferta, pel que fa al nombre de places i pel que fa a les deficientes condicions d'equipament de l'alberg. A més, es reprèn la doble reivindicació de la seva lluita: no només exigeixen un lloc digne on dormir, sinó també els papers que regularitzin la seva situació legal i els permetin gaudir dels mateixos drets que la resta de ciutadans per viure i treballar a Espanya.

Cal afegir, a més, que és un període de gran efervescència pel que respecta al debat sobre immigració, ja que al novembre de 2000 es vota al Congrés dels Diputats la nova Llei d'Estrangeria, de caràcter molt restrictiu en relació amb l'anterior i que aixeca dures crítiques entre l'oposició parlamentària, els sindicats, el món associatiu i l'opinió pública en general.

El punt de la nova llei que més preocupa als sense papers és el que fa referència a l'expulsió del territori espanyol de totes aquelles persones extracomunitàries que no tinguin la documentació especial que permet la seva estada a Espanya. Amb la nova llei, el fet de no tenir papers, permet que en 72 hores la persona sigui deportada al seu país d'origen.

La por s'estén entre els milers d'indocumentats que viuen a Barcelona.

El debat i la polèmica es revifa els primers dies del 2001 amb la mort de 12 equatorians quan anaven a treballar i que eren explotats com a temporers a l'horta murciana. El succés fa emergir la problemàtica de les màfies i del treball submergit de tants indocumentats al camp.

En aquest context, les accions de protesta per part dels immigrants i les associacions de solidaritat es multipliquen. A Múrcia es produeixen tancades, també a València i a Madrid. L'únic lloc, però, on les tancades són tan nombroses i on es secunda una llarga i massiva vaga de fam serà a Barcelona.

Davant l'entrada en vigor de la nova llei d'estrangeria, el 23 de gener de 2001, la Plataforma de Suport als Sense Papers proposa en l'assemblea del dia 20 a plaça Catalunya fer una tancada indefinida a la catedral de Barcelona fins que els donin els papers. La proposta és acollida positivament entre els immigrants reunits i un representant del col·lectiu dels paquistanesos proposa, a més, acompanyar la tancada d'una vaga de fam i set. La idea és igualment acollida per bona part dels immigrants, tot i que s'acorda desestimar de moment la vaga de set i començar amb la vaga de fam.

Els responsables de la catedral de Barcelona, davant l'arribada dels sense papers, es neguen a obrir les portes del temple, que aquell dia no ofereix missa.

Membres de la Plataforma consulten amb el rector de la parròquia de l'església del Pi, Josep Maria Vidal Aunós, la possibilitat de fer allà la tancada. Mossèn Vidal accepta i proposa que l'església doni cabuda a 50 sense papers. Finalment seran 370 els indocumentats tancats aquell primer dia, i a partir de llavors es concentren desenes d'immigrants a les portes del temple que volen secundar la protesta.

Així, els sense papers van ocupant altres esglésies de Barcelona.

Totes les esglésies ocupades s'organitzen assembleàriament i totes estan coordinades entre sí. El lema és el mateix: "els papers o la vida". També s'acompanya, però, de dures crítiques a la nova llei d'estrangeria. A la retallada de drets fonamentals que suposa, al risc d'expulsió que contempla i a la restricció dels requisits per obtenir els papers als nou vinguts.

De totes maneres, la reivindicació principal i moneda de canvi de la tancada és la regularització que s'exigeix de tots i totes les immigrants que en aquell moment visquin a l'Estat espanyol i vulguin regularitzar la seva situació.

La protesta va desencadenar 46 dies de tancades i 14 dies de vaga de fam en diferents esglésies de Barcelona.

Amb l'entrada en vigor de la nova llei d'estrangeria, el 23 de gener, les protestes i les mobilitzacions en contra es revifen. El 25 de gener la Delegació de Govern comença a fer declaracions sobre les reivindicacions dels tancats. Comença així un període de converses —o d'intent de converses— poc fructíferes que, a força d'estancaments en les negociacions, s'estendrà fins el 7 de març, dia en què els tancats i les tancades abandonen les esglésies.

Havien deixat la vaga de fam el 3 de febrer, arran d'un document firmat pel Síndic de Greuges, on s'assegurava que no hi hauria expulsions dels immigrants tancats ni sancions de cap tipus per les organitzacions que els recolzen i participen en les tancades.

Durant el llarg període de negociacions es produeix un intercanvi d'acusacions entre les principals parts implicades que es retreuen mútuament manca de voluntat per donar una solució al conflicte.

Des del primer moment, la Delegació de Govern exigeix la fi de la vaga de fam i de les tancades per concretar en quina mesura es concedeixen les reivindicacions.

La Plataforma de Suport als Sense Papers, per la seva banda, exigeix la concessió dels papers per cadascú dels tancats com a condició indispensable per abandonar les esglésies.

La Generalitat de Catalunya, qui no té competències directes sobre la problemàtica, pretén presentar-se com a medidora, a través de la figura del Síndic de Greuges, que intervé en les negociacions a partir del 30 de gener i les abandona i reprèn repetidament davant el que qualifica ell també com a falta de voluntat entre les parts.

La ciutadania, a través de les mostres de suport dels veïns i veïnes de Barcelona amb aportacions econòmiques i amb les grans manifestacions dels dies 26 de gener i 4 de febrer, es mostra en tot moment solidària amb els tancats i les tancades.

És cert, però, que des de diferents esferes, existeix un moment de matisació del suport i la solidaritat amb els tancats.

Els sindicats majoritaris Comissions Obreres (CC.OO.) i Unió General dels Treballadors (UGT), així com els partits polítics anomenats progressistes, especialment Iniciativa per Catalunya – Verds (IC-V) i Esquerra Republicana de Catalunya (ERC), i grans ONGs com SOS Racisme van introduir la idea de la divisió interna en el si de les tancades i de la radicalització (vista negativament) d'una part dels tancats.

Si bé en un primer moment havien apuntat el seu recolzament cap els immigrants tancats de manera homogènia, amb el transcurs dels dies comencen a apuntar de manera indirecta que la Plataforma de Suport als Sense Papers manipula als tancats i afavoreix les posicions més radicals. El canvi de postura es produeix després que s'evidencia l'allunyament d'una resolució immediata del conflicte així com amb el reforçament de la postura i la reivindicació dels tancats, que no cedeixen ni un punt en la seva protesta, i amb l'empitjorament de les condicions de vida i la salut dins les esglésies.

Però precisament, representants de la Plataforma valoren com la clau de l'èxit de la protesta la unitat que van mantenir els tancats. La Plataforma de Suport als Sense Papers no radicalitza la seva postura en el sentit que, de principi a fi, sosté la mateixa reivindicació: papers per tots els tancats i tancades i per aquells immigrants que vulguin regularitzar la seva situació.

Al final, la Delegació de Govern cedeix i atorga un resguard a cada persona tancada a les esglésies conforme té dret a tramitar una targeta de residència amb validesa anual.

Prèviament, gràcies a la intervenció del Síndic de Greuges s'havia obtingut el compromís de què cap de les persones que van participar en les tancades podria ser detinguda ni deportada per no tenir els papers vigents ni per tenir causes pendents amb la Justícia.

Les targetes de residència promeses, de fet, van trigar quatre mesos en arribar. Representants de l'Església van ser la garantia d'aquesta tramitació i entrega, que es va produir al mes de juliol.

El document que van firmar el 6 de març de 2001 un representant de la Delegació de Govern i una representant dels immigrants tancats era un compromís per part de la Delegació de Govern de concedir permisos de residència d'un any de vigència per a totes aquelles persones extracomunitàries que acreditessin la seva estada al Espanya abans del 23 de gener de 2001. Al seu torn, els immigrants tancats es comprometien a abandonar les esglésies amb la condició d'una garantia, que representava l'ONG Justícia i Pau, a través de la persona del professor Arcadi Oliveres, qui es comprometia a vigilar el compliment de l'acord per part del Govern.

Segons els advocats dels tancats, l'acord contemplava que, amb el venciment de la nova targeta de residència, als qui presentessin una oferta de treball se'ls facilitaria una targeta de residència i treball, cosa que no s'ha produït. La renovació ha estat per una nova targeta de residència. Aquest és l'únic punt no acomplert per la Delegació de Govern segons la Plataforma de Suport als Sense Papers i queda del tot minvat davant l'èxit de la seva protesta.

Avui, dels 700 tancats, només sis persones, amb casos força peculiars, estan encara en procés de tramitació dels papers. La resta té regularitzada la seva situació, igual que els prop de 900 participants a les assemblees i protestes que no estaven dins les esglésies i de la mateixa manera que altres immigrants sense papers que no van participar en les protestes però se'n van beneficiar.

L'èxit contrasta, segurament, amb una llei d'estrangeria que no van aconseguir aturar i que és en vigor des d'aquell 23 de gener de 2001. De totes maneres, la derogació de la llei era una reivindicació molt secundària per part dels col·lectius de suport als immigrants en el conflicte de les tancades, molt per darrera de l'exigència immediata de regularització dels 'sense papers', ja que consideren que és molt difícil –per no dir impossible—fer retrocedir una llei que un govern amb majoria absoluta vol implantar.

La nova llei imposa un procés de regularització molt més restrictiu i difícil pels que han anat arribant després i pels que tan sols ho intenten. De totes maneres, la derogació de la llei era una reivindicació molt secundària per part dels col·lectius de suport als immigrants en el conflicte de les tancades.

Segons la normativa d'aplicació, només poden demanar permís de residència i/o treball les persones que provenguin d'Equador, Romania, Marroc i Polònia, perquè els governs d'aquests països han firmat un conveni especial amb el Govern espanyol. Tot i que les persones d'aquests països ho puguin demanar, el procés d'obtenció del permís és més restrictiu que abans. Les persones procedents d'altres països ni tan sols ho poden demanar.

Tot i això, el Govern espanyol ha anunciat la seva voluntat de canviar novament la llei d'estrangeria per considerar-la massa permissiva amb la immigració.

ACTORS

Principals: A. Immigrants tancats
 B. Plataforma de Suport als Sense Papers
 C. Delegació de Govern de Catalunya

Secundaris: D. Sindicats majoritaris
 E. Altres associacions de suport als immigrants
 E. Ajuntament de Barcelona – PSC, IC-V, ERC
 F. Generalitat de Catalunya – CiU

Els principals actors confrontats al conflicte són, per una banda, els immigrants tancats i la Plataforma de Suport als Sense Papers i, d'altra banda, la Delegació de Govern de Barcelona.

Amb una implicació secundària al conflicte, intervenen altres actors socials, com els sindicats majoritaris i les grans ONG, l'Ajuntament de Barcelona (i els grups polítics que hi governen) i la Generalitat de Catalunya (i el partit polític que hi governa).

Plataforma de Suport als Sense Papers

La Plataforma de Suport als Sense Papers la constitueixen l'any 2000 diferents col·lectius de l'àmbit dels moviments socials de Barcelona que pretenen coordinar-se per donar suport a les lluites pels drets dels immigrants.

Cal especificar que hem decidit considerar la Plataforma de Suport als Sense Papers com l'actor que representa els col·lectius que van idear i activar la protesta juntament amb els immigrants, perquè algun nom havia de tenir aquesta amalgama d'associacions i, sobretot, persones individuals.

La realitat, però, és que moltes de les pròpies persones que integraven la Plataforma tenien o tenen clar si estaven treballant com a Plataforma de Suport als Sense Papers, com a Assemblea Papers per a Tothom o com a voluntaris individuals, per exemple.

Els principals col·lectius que la integren són l'Assemblea Papers per Tothom, el Col·lectiu de Solidaritat amb la Rebel·lió Zapatista, la Casa de la Solidaritat, RAI i gent del moviment okupa. Són associacions obertes, totes elles horitzontals i assembleàries que se situen a l'esquerra del panorama de l'associacionisme i els moviments socials a Catalunya. Els seus principis ideològics i les seves formes d'organització són les pròpies dels anomenats *nous moviments socials*. És a dir, els seus interessos estan en el camp de la solidaritat internacionalista, la interculturalitat i la lluita antisistema. No pretenen ni la presa de poder, ni autodefinir-se en relació amb aquest. tampoc es plantegen la seva continuïtat com un valor en si mateix, sinó que creixen i decreixen segons les circumstàncies i les ganes d'engegar lluites o campanyes concretes.

És difícil quantificar els seus integrants, ja que, en no ser organitzacions tancades, no utilitzen carnets ni llistats d'afiliats ni res per l'estil. Les assemblees permanents de Papers com Tothom, per exemple, poden ser de deu persones en moments de baixa intensitat, fins a més d'un centenar en moments àlgids. El mateix passa amb els altres col·lectius citats. De totes maneres, el seu àmbit de repercussió no ha de mesurar-se pel nombre *d'integrants*, sinó per la seva capacitat de convocatòria, que pot arribar a ser molt gran, perquè aquests col·lectius, sense haver-s'ho proposat explícitament,

funcionen en xarxa. Això vol dir que, malgrat una persona d'una casa okupada, per exemple, no s'hagi passat mai per una assemblea de Papers per Tothom ni estigui vinculat de manera activa, entén com a seva la lluita d'aquest col·lectiu, perquè el sent part d'una mateixa xarxa de transformació social, de manera que acudirà a les seves convocatòries i segurament difondrà les idees d'aquell col·lectiu com a seves.

Hem escollit dir-li a aquest actor Plataforma de Suport als Sense Papers perquè és l'única associació transversal i aglutinant que es va constituir per l'ocasió. De totes maneres, com el col·lectiu que treballava el tema de la immigració era Papers per Tothom, molta gent no hi veia la diferència, i considerava que aquells dies d'efervescència s'havia engrandit molt el col·lectiu, com altres cops havia passat.

De fet, aquest aspecte de si el grup de gent que donava suport actiu als immigrants des de dins les esglésies era el col·lectiu A o B és una qüestió sense gaire importància pels mateixos integrants d'aquests col·lectius, que no es consideren els uns als altres excloents, com ja s'ha explicat, ni necessiten tampoc atribuir-se mèrits per buscar votants, afiliats, ni tan sols per aconseguir subvencions, ja que molts d'aquests col·lectius ni en demanen ni estan registrats enlloc.

La preocupació sobre com etiquetar aquest actor la trobem en els polítics i els i les periodistes, que habituats a les velles formes d'organitzacions socials, necessiten les sigles concretes i el nombre d'afiliats per fer una radiografia del que està passant.

Tot i que mostra cert anacronisme o desconexió de la realitat associativa, és comprensible aquesta necessitat, així com els dubtes o imprecisions que sovint veiem en les peces analitzades sobre els mil noms que es dóna a la Plataforma de Suport als Sense Papers. Què demanar al o la periodista en aquest cas quan els mateixos activistes denominen de manera diferent i imprecisa a aquest col·lectiu que no està registrat enlloc?

Tanquem aquestes reflexions, que ens durien a plantejar-nos una altra investigació per sí mateixa, recordant que, en la nostra explicació, quan diu "Plataforma de Suport als Sense Papers" sovint podria dir "Assemblea Papers per Tothom".

L'estructura organitzativa de la Plataforma de Suport als Sense Papers és l'assemblearisme horitzontal.

Des d'estiu de 2000, treballen amb els immigrants sense papers que dormen a la plaça Catalunya i a la plaça de Sants de Barcelona i donen suport a les reivindicacions d'allotjament i papers per totes les persones immigrants. El gener de 2001, després d'haver trucat a les portes de les administracions i no haver obtingut cap pla de solució al

problema de l'allotjament i la situació d'irregularitat de tantes persones immigrades, consideren esgotada qualsevol via convencional d'intent de negociació amb les administracions.

El 20 de gener de 2001, davant la imminent entrada en vigor d'una polèmica llei d'estrangeria que exposa a les persones sense papers a l'expulsió, que els nega drets fonamentals i que endureix les condicions de regularització, proposen en una assemblea de sense papers a plaça Catalunya tancar-se tots junts a la catedral de Barcelona com a mesura de pressió.

La proposta va portar 46 dies de tancades i 14 dies de vaga de fam en diferents esglésies de Barcelona. Durant aquest període, la Plataforma de Suport als Sense Papers va secundar la protesta des de dins les esglésies i es va encarregar de la coordinació entre elles mitjançant les assemblees gairebé diàries de tancats en diferents esglésies.

La tasca de representació i relació amb la premsa va recaure també en membres de la Plataforma de Suport als Sense Papers.

Immigrants tancats

Els immigrants sense papers que vivien a la plaça de Catalunya de Barcelona van ser els primers en tancar-se als temples. A l'església del Pi, primera església ocupada, es van tancar 350 immigrants, tot i que el seu rector, Josep Maria Vidal, havia proposat 50 places.

El nombre d'immigrants que van quedar fora i que volien secundar la protesta va anar en augment, fins el punt que a Barcelona va arribar a haver-hi 11 esglésies ocupades i 700 tancats.

A l'església de Sant Pau s'hi van tancar exclusivament dones immigrants, mentre que a tots els altres temples els sense papers tancats eren homes.

Les persones tancades eren bàsicament subsaharians, marroquins i asiàtics.

El seu principal objectiu era el d'aconseguir papers i no ser expulsades amb la llei d'estrangeria que el 23 de gener de 2001 entrava en vigor.

Tot i que la proposta de tancar-se en una església va venir de la Plataforma de Suport als Sense Papers, la idea de fer una vaga de fam va ser dels propis immigrants; en concret, dels pakistanesos que el 20 de gener es trobaven a l'assemblea de Plaça Catalunya.

Els immigrants tancats també s'organitzaven a través d'assemblees. A cada església funcionava una assemblea que era, de fet, la mateixa assemblea que la de la Plataforma de Suport als Sense Papers o, com ja s'ha comentat, que algú considerava l'assemblea de Papers per Tothom.

Delegació de Govern de Catalunya

La Delegació de Govern de Catalunya és l'òrgan que representa i executa el poder del Govern Central a Catalunya. Els seus càrrecs són escollits pel Govern Central i, per tant pertanyen al Partit Popular. La màxima autoritat de la Delegació de Govern a Catalunya és la delegada de Govern, Julia García-Valdecasas.

A Catalunya les qüestions d'immigració, per ser majoritàriament competència de l'Administració central, són gestionades per la Delegació de Govern.

La Delegació de Govern també s'ocupa de la direcció de les forces d'ordre, com la policia.

A partir del dia 23 de gener de 2001, Delegació de Govern comença a negociar amb els tancats. El seu principal objectiu és que s'abandoni la vaga de fam i s'acabin les tancades, però les negociacions són llargues i difícils.

Fins que Delegació de Govern no lliura un comprovant personalitzat per cadascú dels tancats i tancades conforme aquella persona té dret a una targeta de residència amb validesa anual, els immigrants no deixen les esglésies.

PROBLEMA

La qüestió que confronta els actors principals és, en primer lloc, la dels papers. És a dir, la regularització de milers d'immigrants sense papers que viuen a Catalunya.

Una segona qüestió de la discòrdia és la nova Llei d'Estrangeria. Els immigrants es tanquen, en primer lloc, per exigir els papers, com ja s'ha dit, però si ho fan en el moment en què ho fan és també degut a la imminent Llei d'Estrangeria que és a punt d'entrar en vigor.

Però delimitem com veuen el o els problemes els diferents actors:

Immigrants tancats i Plataforma de Suport als Sense Papers

La Plataforma de Suport als Sense Papers entén que qualsevol persona que arribi a un país amb voluntat de viure-hi i treballar té dret a estar-s'hi i, per tant, ha de veure coberta legalment la seva situació. La Plataforma de Suport als Sense Papers i els col·lectius que la integren creuen que tots i totes les immigrants han de tenir dret a uns papers que els acreditin com a ciutadans de mateix ordre que la població autòctona.

Per això exigeix, per als immigrants tancats i tota la resta, els papers que els permetin viure i treballar lliurement.

La seva visió dels drets dels immigrants, doncs, entra en confrontació no només amb la nova Llei d'Estrangeria, sinó també amb la fins llavors vigent, ja que també contemplava una regularització difícil pels arribats de països empobrits, segons aquests col·lectius.

Però la Plataforma de Suport als Sense Papers, també denuncia que amb la nova Llei d'Estrangeria s'endureixen les condicions per a ser regularitzat i, a més, el fet de no tenir papers pot comportar la detenció i expulsió del país de manera immediata.

Un altre aspecte molt polèmic de la nova Llei d'Estrangeria és la restricció d'alguns drets bàsics. Amb la nova normativa, els immigrants sense papers no tenen dret a reunió, associació, sindicació ni manifestació. Realitzar qualsevol d'aquestes pràctiques és, per un immigrant sense papers, incórrer en una il·legalitat.

Per això, el problema és, segons aquest col·lectiu, doble: per una banda, la qüestió de les regularitzacions i de les persones que malviuen en situació d'il·legalitat, i, en un segon pla, l'amenaça de l'expulsió que representa la nova Llei d'Estrangeria i els drets bàsics que retalla als immigrants.

Delegació de Govern

Quan els immigrants sense papers i els col·lectius que els recolzen fan manifest el conflicte amb les seves reivindicacions i accions de protesta, la Delegació de Govern veu un primer problema d'ordre públic. Segons la seva consideració del que és l'ordre públic, no es pot permetre que les esglésies estiguin preses per centenars de persones. "El subdelegat del govern central a Barcelona, David Bonet, va advertir ahir que [les tancades] [...] poden convertir la ciutat 'en un focus d'atracció d'immigració il·legal i de màfies que trafiquen amb persones'" (*Avui*, 27.01.01, p. 25). "David Bonet, subdelegat del Govern, va destacar que 'en aquests moments el problema més greu és el sanitari'" (*El Periódico*, 28.01.01, p. 28).

Cal destacar, a més, que la protesta dels sense papers basa la seva lluita en una exigència i una crítica constant al Govern Central que la Delegació representa, la qual cosa converteix la qüestió d'ordre públic en un problema d'imatge pública.

Però el que més afecta a la mala imatge del Govern que pugui resultar d'aquesta escenificació del conflicte no són tant les tancades com la vaga de fam que posa en perill la vida de centenars de persones.

Arribat un punt en l'evolució del conflicte, la Delegació de Govern començarà a posar l'accent en aquest tipus de problema de salut pública.

El segon gran problema se li presenta a la Delegació de Govern en el moment que arriba la primera condició per a posar fi a les tancades: els papers per a tothom.

La Delegació de Govern es resisteix perquè concedir els papers a tots i tots les immigrants entraria en contradicció de manera frontal amb la política migratòria no només del partit del govern, el Partit Popular, sinó de les polítiques de la Unió Europea.

En aquest sentit, el Govern Central pot interpretar l'acceptació d'aquestes condicions com una marxa enrere de la Llei d'Estrangeria abans fins i tot que aquesta entri en vigor.

2. Explicació del corpus

Podem datar el conflicte de les tancades a les esglésies de Barcelona entre el 20 de gener de 2001, dia en què es tanquen 350 'sense papers' a l'església del Pi, i el 7 de març de 2001, quan surten els més de 700 tancats a diferents esglésies de la ciutat.

El present estudi pretén analitzar la cobertura periodística que els principals diaris publicats a Catalunya van oferir sobre el conflicte. Així, el lògic seria prendre com a corpus general de la investigació els exemplars d'*El Periódico de Catalunya*, *La Vanguardia*, *El País* i *l'Avui* publicats entre les dates de durada del conflicte.

Però si bé aquest és l'àmbit a investigar i sobre el qual s'ha fet una primera lectura i aproximació al tema, hem decidit centrar la investigació en uns dies concrets, cenyint-nos al temps i l'espai del que en aquests moments disposem.

Les dates analitzades són: del 21 al 23 de gener, del 4 al 7 de febrer i els dies 12 i 13 del mateix mes. En l'apartat 3.3. expliquem el perquè d'aquesta tria.

3. Objectius, hipòtesis i metodologia d'anàlisi

3.1. Objectius

Els objectius del nostre capítol són els generals de tot l'estudi, així que només cal recordar-los breument:

1. Analitzar si la cobertura informativa reflecteix la complexitat del conflicte.
2. Estudiar si el discurs periodístic segueix o obvia les línies del manual d'estil per a les minories ètniques.
3. Estudiar si el discurs de les informacions periodístiques reforça o afebleix postulats racistes, xenòfobs o discriminatoris subjacents a la societat.

Per aconseguir aquests objectius, ens hem proposat contrastar les següents hipòtesis.

3.2. Hipòtesis

1. Durant els primers dies del conflicte, la Delegació del Govern no apareix com a actor, sinó que els pocs cops que s'hi fa referència és perquè l'actor sobre el qual gira la notícia hi fa alguna referència.
2. La font més consultada són els propis immigrants tancats.
3. Als immigrants tancats, se'ls presenta associats amb qualificatius relacionats amb "radicalitat" i "desesperació".
4. Els diferents diaris paren una atenció molt desigual a la tancada que protagonitzen les dones, i algun diari ni tan sols l'esmenta.
5. En la cobertura de la tancada de les dones, l'única font consultada són les pròpies dones tancades.
6. Les mostres de solidaritat ciutadana amb els immigrants tancats són presentades de manera positiva a tots els diaris.

7. Totes les visions del conflicte que presenten les informacions apareixen explicades de manera incompleta.

8. No s'expliquen els antecedents del conflicte.

9. No hi ha un seguiment immediat de la resolució del conflicte.

3.3. Justificació de la mostra

Com ja s'ha comentat al punt 2, l'extensió del conflicte de les tancades i les actuals limitacions de temps i espai no ens permeten analitzar totes les informacions publicades en els quatre diaris entre el 21 de gener i el 8 de març de 2001, cosa que ens obliga a triar uns dies concrets per analitzar.

La tria s'ha fet en funció dels moments més àlgids del conflicte. Així, les informacions que analitzarem seran les publicades entre els dies 21 al 23 de gener, del 4 al 7 de febrer i el 12 i 13 de febrer.

El 21, 22 i 23 de gener són els primers dies de la protesta: comencen les tancades i la vaga de fam. Ens sembla pertinent analitzar les informacions d'aquestes dates perquè veurem com s'aborda la notícia en la primera manifestació del conflicte. A més, la data del 23 de gener és interessant perquè era el dia de l'entrada en vigor de la llei d'estrangeria.

Els dies 4, 5, 6 i 7 de febrer són dates importants per l'anàlisi de les informacions sobre les tancades perquè el dia 3 s'abandona la vaga de fam, el dia 4 hi ha la més gran manifestació de suport als immigrants, el dia 5 les negociacions són en punt mort i el dia 6 el síndic de greuges abandona el seu paper de mediador en el conflicte. Així, en aquest període es dona el primer pas endavant per la resolució del conflicte (pacte i posterior abandonament de la vaga de fam), la primera gran manifestació ciutadana de suport a un dels actors i la primera encallada forta de les negociacions.

El 12 i 13 de febrer són dates a analitzar exclusivament per la qüestió de la dona immigrant. El dia 11 de febrer, un grup de dones s'havia afegit a la protesta, fins el moment masculina, tancant-se en una altra església. Per analitzar com es va cobrir aquest fet i la temàtica que l'engloba, potser semblaria suficient amb centrar-se en el dia 12, per ser el dia posterior als fets i, per tant, quan la premsa hauria d'informar sobre

ells. Però si sotmetem també a anàlisi el dia 13 és perquè, com veurem, la majoria de diaris van reaccionar amb un dia de retard.

3.4. Instrument d'anàlisi: fitxa i explicació

Per analitzar les diferents informacions hem seguit el següent procediment:

- Recopilació de totes les notícies relatives al conflicte que ens ocupa (les tancades d'immigrants a les esglésies de Barcelona) publicada els dies assenyalats als quatre diaris.

- Primera aproximació a la peça: lectura i comprensió del text.

- Fer certes preguntes al text. Aquestes preguntes sobre com es presenta la informació en relació amb els actors, al problema i al procés del conflicte, estan recollides en una fitxa, que és la mateixa per a totes les notícies analitzades, la qual s'ha anat omplint amb una altra lectura del text.

Les preguntes ens aporten les dades necessàries per saber si es compleixen les hipòtesis proposades o no.

La fitxa és la següent:

Publicació	
Data	
Secció	
Autor	

Avantítol	
TÍTOL	
Subtítol	

ACTORS	
Quins actors identifica la peça?	
ACTOR	DESCRIPCIÓ/PRESENTACIÓ
Actor 1	Descripció/presentació 1
Actor 2 ...	Descripció/presentació 2
Quins actors estan representats i quins actors principals manquen?	
ACTORS REPRESENTATS	
[Principals]	
[Secundaris]	
ACTORS PRINCIPALS QUE HI MANQUEN	
Quines són les fonts consultades?	
FONT	TIPUS DE REFERÈNCIA

ACTORS	
Font 1	
Font 2 ...	
Quina és la font més consultada?	
Quina atenció es para a la tancada de les dones immigrants?	
Espai concedit	
Principals idees	
Fonts consultades	
Com es presenten les formes de solidaritat de la ciutadania?	
DESCRIPCIÓ	VALORACIÓ

PROBLEMA		
Com s'expliquen les tesis dels diferents actors?		
ACTOR	TESIS	QUÈ FALTA DE LA VISIÓ DE L'ACTOR?
Actor 1	Tesis 1	
	Tesis 2 ...	
Actor 2	Tesis 1	
	Tesis 2 ...	
Es dona algun tipus de visió del problema per cadascun dels actors?		
Quin actor principal no apareix relacionat amb cap tipus de visió del problema?		

PROCÉS		
S'expliquen els antecedents del conflicte?		
Quina descripció de l'ambient es fa?		
AMBIENT	DESCRIPCIÓ	PARAULES CLAU

ALTRES OBSERVACIONS

Les preguntes sobre els actors que identifica la peça, ens serviran per saber si es compleix la hipòtesi 1 (Durant els primers dies del conflicte, la Delegació del Govern no apareix com a actor).

Amb la pregunta concreta sobre “Quins actors identifica la peça?” sabrem qui apareix com a actor del conflicte en la peça, més enllà de què nosaltres el considerem actor del conflicte o no. D'altra banda, amb la següent pregunta sobre “Quins actors estan representats i quins actors principals manquen?” determinarem quins dels tres actors que nosaltres identifiquem en la nostra anàlisi prèvia com a principals, podem considerar que es troben representats a partir dels que ha identificat el o la periodista. És a dir, les

respostes a aquesta segona pregunta sempre estaran entre “Immigrants tancats”, “Plataforma de Suport als Sense Papers” i “Delegació del Govern”, ja que aquests tres són els actors que nosaltres considerem actors principals en el conflicte de les tancades. En canvi, com a resposta de la primera pregunta podem trobar al mossèn Josep Maria Vidal, per exemple, si és que el o la periodista l’ha considerat actor principal.

Cal destacar que només ens preguntem pels actors principals que falten en la cobertura informativa i no pels actors secundaris que hi manquen, ja que aquests no són imprescindibles per la comprensió completa del conflicte i que la seva incidència és molt diferent segons les etapes del procés.

La descripció o presentació que acompanya als actors descrits en la primera pregunta ens servirà per saber si, com diu la hipòtesi 3, als immigrants tancats se’ls presenta associats amb qualificatius relacionats amb “radicalitat” i “desesperació”.

La pregunta “Quines són les fonts consultades?” ens servirà per saber si, com diu la hipòtesi 2, la font més consultada són els propis immigrants tancats.

La pregunta “Quina atenció es para a la tancada de dones?” només serà contestada amb les peces dels dies 12 i 13 de febrer, dates en què es va informar d’aquesta situació de conflicte sobre la que reflexiona la hipòtesi 4 (Els diferents diaris paren una atenció força desigual a la tancada que protagonitzen les dones, i algun diari ni tan sols l’esmenta).

Responent a la qüestió sobre “Com es presenten les formes de solidaritat de la ciutadans?” sabrem si, com diu la hipòtesi 5, les mostres de solidaritat ciutadana amb els immigrants tancats són presentades de manera positiva per tots els diaris.

D’altra banda, intentarem aïllar les possibles tesis o visions del problema segons els diferents actors que apareixen en la informació, amb la pregunta “Com es presenten les tesis dels diferents actors?”, la qual ens servirà per saber si és cert que totes les visions del conflicte que presenten les informacions apareixen explicades de manera incompleta, com sosté la hipòtesi 6, i que la visió general del problema que té cada actor queda sacrificada, a l’hora de ser explicada, pel posicionament que té sobre els darrers esdeveniments del conflicte.

En darrer lloc, ens preguntem si s’expliquen els antecedents del conflicte per saber si és cert el que sosté la hipòtesi 8: “No s’expliquen els antecedents del conflicte”.

Per últim, cal destacar que la hipòtesi 9 ("No hi ha un seguiment immediat de la resolució del conflicte") no té cap pregunta a fer a les peces dels dies escollits. En tot cas, s'hauria de fer una fitxa amb aquesta única pregunta i aplicar-la a totes les informacions posteriors a la resolució del conflicte, cosa que s'ha fet virtualment, consultant els diaris dels dies posteriors i comprovant que no apareixia cap informació al respecte.

4. Resultats

Hipòtesi 1: Durant els primers dies del conflicte, la Delegació del Govern no apareix com a actor, sinó que les poques vegades que apareix és perquè l'actor sobre el qual gira la notícia hi fa alguna referència.

Efectivament, els dies 21, 22 i 23 de gener, la Delegació del Govern no apareix pràcticament a les notícies analitzades. A la majoria d'elles (sis d'un total d'onze) no consta per enlloc la més mínima referència a la Delegació del Govern ni a cap institució que puguem considerar equiparable. En tots els altres casos, es fa referència a la Delegació del Govern de manera molt marginal, en alguna cita que fan els immigrants o la Plataforma de Suport als Sense Papers. Mai apareix perquè el o la periodista l'hagi presentat d'entrada com a actor del conflicte.

Avui

Durant els dies 21, 22 i 23 de gener, el diari *Avui* cobreix la notícia de les tancades d'immigrants, però només el dia 23 parla de la Delegació de Govern, quan fa una breu referència al fet que “la principal exigència que fan [els membres de la Plataforma de Suport als Sense Papers] és obtenir una resposta de la Delegació del Govern i entrevistar-se amb Julia García-Valdecasas”. Aquesta és l'única referència que es fa a una de les principals parts confrontades en els tres dies d'esclat del conflicte.

El País

El País és l'únic dels quatre diaris que no publica cap peça relacionada amb la notícia el dia 22 de gener. Sí en publica i fa algun tipus de referència al Govern en les seves cobertures dels dies 21 i 23.

De totes maneres, el dia 21 el Govern només apareix en la frase següent: “Los manifestantes también expresaron sus quejas por el ‘descontrol’ del Gobierno frente a las mafias”. Aquesta és l'única referència al Govern o la Delegació en una peça força extensa.

D'altra banda, el dia 23 el Govern només és present a la notícia en la frase següent: “Los inmigrantes denunciaron asimismo que la delegada del Gobierno, Júlía García Valdecasas, no ha respondido a sus peticiones para celebrar una reunión”.

El Periódico

En cap de les informacions que publica *El Periódico* sobre les tancades dels immigrants els dies 21, 22 i 23 de gener, hi ha cap referència a la Delegació del Govern.

La Vanguardia

Mentre el dia 21 no apareix a la notícia la Delegació del Govern, els dies 22 i 23 de gener es fa algun tipus de referència. El dia 22 de la següent manera: “Los organizadores del encierro y de la huelga desean entrevistarse con la delegada del Gobierno en Cataluña, Julia García-Valdecasas, para plantearle estas reivindicaciones, que ‘deben ser aceptadas’”. És el mateix tipus de referència indirecta que la del dia 23: “[Los sin papeles] quieren hablar con la delegada del Gobierno, Julia García-Valdecasas, para exponerle sus reivindicaciones”.

Comparació entre diaris

Així, veiem en *El Periódico* el cas més clar d'absència total d'una de les parts en conflicte, la Delegació del Govern. Cap dels altres diaris, però, el presenta de manera directa o inicial, sinó que la referència a aquesta institució la trobem en alguna declaració dels immigrants o de la Plataforma de Suport, sobre la qual el o la periodista no s'hi estén ni busca més informació. *El País* és l'únic dels tres que fa aquesta mínima referència en totes les informacions publicades aquells primers dies, però es dóna el cas que també és l'únic diari que no publica tots els dies notícia sobre el conflicte: el dia 22 de gener, *El País* no informa sobre el conflicte de les tancades dels sense papers.

Entremig, trobem l'*Avui* i *La Vanguardia*. L'*Avui* només fa un dia una mínima referència indirecta a la Delegació del Govern, mentre que *La Vanguardia* ho fa dos dies, tot i que de la mateixa manera.

Conclusió

Mentre la Delegació del Govern no es va pronunciar sobre el conflicte, mentre no va emetre cap declaració ni es va donar per al·ludida en relació amb la protesta dels sense papers, els periodistes tampoc van presentar-la com una de les parts del conflicte. Es dóna el cas que, en aquesta ocasió, la Delegació del Govern segurament pretenia precisament no ser actor del conflicte, o, com a mínim, defugia de presentar-se com a tal.

Caldria preguntar-se si no va ser aquesta una manera clara de fer-li el joc a la Delegació del Govern. El més segur és que, en qualsevol cas, s'hauria fet de forma inconscient, però no per això menys rentable pel poder.

Potser les causes cal buscar-les a les rutines de producció actuals dels periodistes, que no els deixen massa temps per anar a preguntar a qui no s'ha volgut pronunciar i s'ocupen únicament de reproduir els comunicats i declaracions dels qui sí es volen fer sentir.

Cal destacar, però, que és curiós que en aquest cas i durant aquests dies la veu dels col·lectius socials sigui la que més apareix mentre la de les institucions polítiques brilli per la seva absència. La contradicció deixa de ser tal si pensem que, precisament, el que no vol aquesta institució política és fer sentir la seva veu.

Hipòtesi 2: **La font més citada són els propis immigrants tancats**

Als quatre diaris, la font més citada en les notícies relatives a les tancades dels sense papers és la dels propis immigrants tancats, els quals solen ser citats a través de declaracions. Són declaracions referents a la seva vida i la seva situació legal, així com a la seva vivència de la tancada.

En aquest cas hi ha poca diferència entre els diaris. Potser podem destacar que és *El Periódico* qui utilitza de manera més majoritària el recurs de les declaracions dels tancats, però tots quatre ho fan.

Avui

En tots els dies analitzats del diari *Avui*, la font més consultada són els propis immigrants tancats, especialment els que es troben a l'església de Santa Maria del Pi, seguida de les organitzacions que els hi donen suport.

El País

També en les informacions publicades pel diari *El País*, la font més consultada són els tancats.

El Periódico

Aquest diari utilitza encara de manera més majoritària els immigrants tancats com a principal font de la notícia.

La Vanguardia

El mateix passa al diari *La Vanguardia*.

Un cop més, podem concloure que segurament els i les periodistes van aprofitar allò més fàcil: omplir la notícia amb declaracions d'una gent que està desitjant que se'ls preguntin, que estan ubicats nit i dia al mateix lloc i que, a més, resulten exòtics. De totes maneres, no podem criticar aquesta mesura, ja que ens sembla una excepció considerable l'altaveu donat en aquest cas als qui fan protesta social. Normalment és motiu de queixa el

costum contrari per part dels mitjans de comunicació, és a dir, quan donen veu només a les fonts institucionals o policials i discriminen així als protagonistes de la protesta.

Hipòtesi 3: **En els moments més crítics del conflicte, als immigrants tancats se'ls presenta associats amb qualificatius relacionats amb “radicalitat” i “desesperació”.**

En les notícies analitzades els immigrants apareixen sovint com a persones cansades i en mal estat de salut, però principalment són presentats relacionats amb actituds extremes, radicals i desesperades. Això passa sobretot en dos moments clau: quan porten més d'un dia en vaga de fam i quan el Síndic de Greuges abandona la mediació. La vaga de fam sovint és interpretada com una amenaça i són comuns les expressions “situació insostenible”, “pols entre les parts”, “no tenen res a perdre”... però, sobretot, la disjuntiva “els papers o la mort”.

Amb la retirada del Síndic de Greuges, totes les informacions semblen justificar les idees que aquest expressa en el seu comunicat: els immigrants tancats són uns intransigents i la Delegació del Govern tampoc cedeix gens.

Avui

Si el primer dia que el diari *Avui* informava de la tancada, els adjectius no eren negatius, amb la vaga de fam que comença el dia següent, els tancats comencen a aparèixer com a persones radicals i desesperades, en una “situació insostenible” (23.01.01). La desesperació es plasma, sobretot, al titular del dia 22 de gener: “Regularització o mort”. Els dies 4 i 5 de febrer els sense papers apareixen com a persones perseverants, però també cansades, en tensió, i rebedors de solidaritat per part de la ciutadania. Amb l'abandonament del Síndic de Greuges tornen a ser presentats com a radicals, i, en particular, com a intransigents.

El País

El diari *El País*, durant els primers dies, presenta els immigrants com a persones indefenses i convençudes del que estan fent.

El dia 4 de febrer els immigrants apareixen com a persones negociadores, mentre que el dia 5 són presentats en un ambient festiu, la gran manifestació solidària.

Els dies 6 i 7 de febrer apareixen com a intransigents.

El Periódico

El Periódico, en la seva cobertura de la notícia del 21 de gener, posava l'accent en l'assemblearisme utilitzat pels immigrants en decidir tancar-se. El dia 22, però, el títol de la notícia era "Els papers o la mort" i els immigrants apareixien com a persones amb postures radicals i "sense res a perdre". El dia 23, la peça portava per títol "Dejuni desesperat a l'església del Pi" i els sots-títols eren "Les condicions sanitàries dels 329 tancats al temple són insuportables" i "Els immigrants volen arribar 'fins al final'".

El dia 4 de febrer *El Periódico* els presenta com a "intransigents" i amb una "dràstica exigència de regularització". El dia 5 el diari cau en un típic lapsus: considerar que els immigrants no són ciutadans. Així, explica que a la manifestació hi havia "una gran majoria d'immigrants, però també moltíssims barcelonins".

Amb l'abandonament del Síndic de Greuges continua aquesta presentació dels tancats com a insistents, intransigents, que intenten imposar les seves condicions.

La Vanguardia

Aquest diari no presenta els immigrants tancats com a especialment radicals. Tot i així, el 23 de gener, la notícia sobre les tancades porta per títol "Huelga de hambre hasta morir". La peça presenta els immigrants com a persones amb una actitud amenaçadora i en mal estat de salut.

Comparació entre diaris

Amb l'excepció d'*El País*, els diaris analitzats endureixen la imatge dels immigrants amb la proclamació de la vaga de fam. També és *El País* l'únic que no titula cap dia amb una expressió del tipus "Els papers o la mort". L'*Avui* ("Regularització o mort", dia 22), *El Periódico* ("Els papers o la mort", dia 22) i *La Vanguardia* ("Huelga de hambre hasta morir", dia 23) fan molta referència al tot o res, en termes de vida o mort.

Amb l'abandonament de la mediació per part del Síndic de Greuges, tots els diaris presenten els sense papers com uns intransigents.

Conclusió

La imatge dels immigrants com a víctimes no resisteix l'anunci de mesures dràstiques com la vaga de fam ni fets com l'abandonament de la mediació per part del Síndic de Greuges.

Destacar que la situació d'una persona és desesperada o que un manté una actitud radical no té per què estar carregat negativament, però així és a la nostra societat.

Sostenir que la situació és desesperada comporta el risc de desnormalitzar l'immigrant. Donar tants detalls com es dona en alguna peça sobre la insalubritat de les condicions de vida a les esglésies, més que despertar compassió o solidaritat, pot tenir l'efecte contrari de rebuig.

Hipòtesi 4: **Els diferents diaris paren una atenció molt desigual a la tancada que protagonitzen les dones, i algun diari ni tan sols l'esmenta.**

La tancada de les dones immigrants a l'església de Sant Pau del Camp de Barcelona va començar el vuit de febrer del 2001, però la premsa no va informar fins l'onze de febrer, quan el diari *El País* va dedicar a la notícia en qüestió i a l'assumpte de la dona immigrant gairebé tota una pàgina.

Els altres diaris no van publicar res fins l'endemà d'*El País*. Així, el dia 13 de febrer *El Periódico* i *l'Avui* hi feien referència. *El Periódico* argumentava que el dia abans s'havia "consolidat" la protesta de les dones, mentre que *l'Avui* informava de què la tancada de dones havia començat divendres anterior.

La Vanguardia va ser l'únic diari que en cap moment va publicar cap notícia relacionada amb la tancada de les immigrants.

Més enllà dels dies de publicació de la notícia, l'atenció que hi van parlar *l'Avui* i *El Periódico* va ser molt inferior a la dedicada per *El País*.

El dia que tots tres van informar de les tancades de les dones, *El País* hi dedicava una notícia sencera mentre que *El Periódico* i *l'Avui* feien referència dins altres notícies i dedicant-hi menys espai.

En contrast amb això, cal destacar que en les seves informacions, *El País* enumera menys reivindicacions de les dones tancades que *l'Avui* i *El Periódico*.

Avui

El diari *Avui* només informa de la tancada de les dones immigrants el dimarts dia 13 de febrer, quatre dies després del començament de la tancada. L'extensió de la notícia és de mitja columna i està supeditada a una altra notícia més gran i general.

Sota el títol de "Un grup de dones demanen el dret al reagrupament familiar", la peça posa l'accent en les reivindicacions de les dones: "Entre les reclamacions per obtenir papers hi ha el dret a la reagrupació familiar; el dret a poder denunciar els assetjaments sexuals i l'explotació que pateixen als llocs de treball; obtenir el permís de residència a les dones que treballen en l'economia submergida; i obtenció d'asil d'aquelles dones obligades a casar-se en els seus països d'origen".

El País

El País informa de la tancada de dones immigrants el 12 de febrer, tres dies després del seu començament. A una notícia que porta per títol "Un grupo de mujeres se suma a los encierros de los inmigrantes" i que ocupa més d'una columna i s'il·lustra amb una fotografia, l'acompanya una entrevista a l'escriptora iraní Nazanin Amirian. Tot i que

aquesta darrera peça no tracti específicament de la tancada de dones, la podem considerar del mateix tema, ja que l'entrevista gira entorn la immigració i la dona als països àrabs.

La primera informació, per la seva banda, posa l'accent en les reivindicacions de les dones de la següent manera: "Entre ellas [entre les peticions estan], la de tener derecho a permisos de residencia i de trabajo independientemente de su estado civil, algo que en su opinión todavía no se les ha garantizado".

Al dia següent, el 13 de febrer, el diari torna a publicar una notícia sobre la tancada de les dones, titulada "Mujeres cualificadas, no sólo madres". Torna a tenir l'extensió d'una columna i en ella, l'autora aprofundeix en la situació d'aquestes dones però no s'estén més sobre les reivindicacions del col·lectiu de dones immigrants.

El Periódico

El diari *El Periódico* només informa de la tancada de dones immigrants el dia 13 de febrer. Dins una notícia titulada "El encierro de los 'sin papeles' se extiende a 10 iglesias de Barcelona", trobem un paràgraf amb la crida "Reivindicacions femenines" en negreta i en el qual s'especifiquen les següent reivindicacions de les dones immigrants: que se'ls apliqui la regularització per causes humanitàries en els casos en què han sofert abusos sexuals o explotació laboral, assistència mèdica independent de la de les seves parelles i distinció de permisos en casos de divorci. També demanen papers per a les dones que treballen en l'economia submergida, sobretot domèstica.

La Vanguardia

El diari *La Vanguardia* no informa cap dia sobre la tancada de les dones immigrants.

Conclusió

El País és, amb diferència, el diari que para més atenció a la tancada de dones immigrants. En el punt oposat està *La Vanguardia*, que, incomprensiblement, no informa en cap moment de la tancada.

En un punt intermedi trobem *l'Avui* i *El Periódico*, que informen l'endemà d'*El País* i dedicant-hi menys espai.

El País, però, tampoc va informar el dia següent dels esdeveniments. La tancada es va iniciar el dia vuit de febrer de 2001 i fins el dia 11 *El País* tampoc publica res. Això fa pensar que *l'Avui* i *El Periódico* van informar sobre la tancada com a reacció a la publicació per part d'*El País*, sobretot si tenim en compte que *l'Avui* s'encarrega de deixar clar, el dia 13 de febrer, que la tancada havia començat el dia vuit.

Hipòtesi 5: En la cobertura de la tancada de les dones, l'única font consultada són les pròpies dones tancades.

Efectivament, els dies que els diaris s'ocupen de la tancada de les dones, la font que consulten és sempre la de les pròpies dones tancades.

El tema de la dona immigrant queda tancat en ell mateix arran de la protesta femenina. Ni els dies abans ni els dies després els diaris recullen declaracions o el posicionament al respecte dels homes immigrants, ni de la Plataforma de Suport als Sense Papers ni dels polítics. Si és que no es van pronunciar al respecte per voluntat pròpia, per què el o la periodista no els hi va preguntar?

Els dies que els diaris publiquen sobre la tancada, els i les periodistes tampoc van a buscar fonts complementàries a les de les pròpies dones tancades.

Amb tot, la sensació que pot acabar quedant és que la problemàtica de la dona és un problema només de les dones.

Hipòtesi 6: Les mostres de solidaritat ciutadana amb els immigrants tancats són presentades de manera positiva a tots els diaris.

Les notícies analitzades es refereixen a les mostres de solidaritat de la ciutadania de manera positiva. En especial, pel que es refereix a la solidaritat assistencial com les donacions. D'altra banda, els diaris informen de la manifestació el mateix dia en què ha de celebrar-se. L'endemà en destaca el to plural i festiu.

Avui

El diari informa el dia 23 de gener que "desenes de ciutadans de Barcelona han portat mantes, aigua amb sal, sucre i, sobretot, 'molts ànims i comprensió'". El dia 4 de febrer es presenta la solidaritat amb els immigrants com un fenomen dinàmic i molt viu i recolzat a diferents parts de l'Estat.

L'*Avui* presenta, doncs, la solidaritat amb els immigrants de manera molt positiva. A més, el 4 de febrer era el dia que estava convocada la gran manifestació de suport als sense papers i l'*Avui* facilitava les dades de la convocatòria dins la notícia publicada aquell dia, relativa a l'estancament del diàleg. La notícia acaba recordant: "Avui tindrà lloc una manifestació contra la llei d'estrangeria convocada per la plataforma de solidaritat amb els immigrants que sortirà a les dotze del migdia de la plaça Catalunya i anirà fins a la Delegació del Govern". Al dia següent, la manifestació és presentada com un clam plural, festiu i reivindicatiu.

D'altra banda, la solidaritat amb els tancats és presentada un dia com a perillosa. Això passa el 6 de febrer amb la informació sobre la pallissa que va rebre una metge voluntària de l'església de Sant Medir quan tornava cap a casa. Al dia següent, però, els voluntaris són presentats com a gent preparada, valenta, activa i organitzada que decideixen acompanyar-se els uns als altres.

El País

El dia 23 de gener el diari informa que "ciudadans anònims porten sucre, aigua, sal i roba d'abric" a Santa Maria del Pi. El 4 de febrer, la solidaritat amb els sense papers es presenta com un fenomen en expansió, dinàmic i plural arreu de l'Estat. És el dia que hi ha convocada la manifestació de suport als tancats i en la notícia publicada s'apunta el següent: "Los inmigrantes y las organizaciones que les apoyan esperan que la manifestación prevista para el mediodía de hoy en la plaza de Catalunya sea una muestra del apoyo ciudadano que ya se ha expresado en los últimos días". L'endemà la manifestació és explicada com una acció festiva i reivindicativa.

El dia 6 de febrer, en un moment de la notícia titulada "Los inmigrantes encerrados en las iglesias se sienten engañados por el Gobierno" es destaca que, des de la Plataforma de Suport "piden a los vecinos que aporten mantas y alimentos que sean fáciles de elaborar".

Així, doncs, la solidaritat ciutadana amb els sense papers es presenta de manera positiva.

El Periódico

El dia 22 de gener ja apareix a *El Periódico* una referència a la necessitat de la solidaritat ciutadana. A la peça l'acompanya una informació que diu que els tancats demanen a la població mantes, matalassos i ampolles d'aigua.

El 4 de febrer la solidaritat és presentada com una actitud també pròpia d'intel·lectuals i famosos. La notícia acaba: "El colectivo [d'intel·lectuals i famosos] es va mostrar a favor de la manifestació que se celebrarà avui a Barcelona".

El dia següent, al diari s'explica que la manifestació ha estat un acte pacífic, festiu, pacífic i unitari.

El Periódico, per tant, presenta la solidaritat amb els sense papers tancats com una actitud positiva.

La Vanguardia

La Vanguardia no es refereix a la solidaritat ciutadana fins el 4 de febrer, dia de la manifestació. És el diari que la convoca de manera més precisa, concreta i atractiva: "Hoy al mediodía está convocada en Barcelona una manifestación de protesta contra la

ley de Extranjería y para reclamar la regularización de los inmigrantes 'sin papeles'. La manifestación, bajo el lema 'Por el reconocimiento de los derechos y la dignidad de los inmigrantes', ha recibido el apoyo de partidos de izquierda, sindicatos, organizaciones cívicas y entidades religiosas, como Cáritas Diocesana. El punto de encuentro es la plaza Catalunya y la protesta terminará frente a la sede de la Delegación del Gobierno. Después habrá una fiesta en la rambla del Raval, donde actuarán numerosos artistas, entre ellos Joan Manuel Serrat, Marina Rossell, Manu Chao y Paco Ibáñez”.

El mateix dia *La Vanguardia* dona cobertura a la visita de solidaritat que fa un grup d'intel·lectuals i famosos a l'església del Pi.

L'endemà, però, no s'hi estén gaire sobre el tema de la manifestació, de la qual destaca el to festiu.

El dia 7 de febrer una peça descriu l'activitat a una església del barri de Sants, on joves i dones “preparan caldo y ayudan como pueden”.

Així, *La Vanguardia* presenta de forma positiva les mostres de solidaritat ciutadana amb els immigrants.

Comparació entre diaris

Tots els diaris excepte *La Vanguardia* fan alguna referència a la solidaritat ciutadana abans del dia de la manifestació. Alguns són apunts pràctics sobre què cal, qui ho recull, etc. que poden animar al lector o lectora a participar.

El dia de la manifestació, tots els diaris hi fan referència, tot i que *El Periódico* només esmenta que els famosos donen suport a la manifestació d'aquell mateix dia i *El País*, que si diu d'on surt la marxa, és imprecís sobre l'hora. En canvi, la notícia de *La Vanguardia* dona la clara sensació d'estar convocant al lector a l'acte, ja que facilita el recorregut, l'hora, les entitats convocants i els actes finals. De manera no tant extensa, l'*Avui* també informa clarament de l'hora i el punt de sortida de la manifestació.

D'altra banda, només *El Periódico* i *La Vanguardia* parlen de la mostra de solidaritat d'un grup d'intel·lectuals i famosos amb els tancats de l'església del Pi.

En darrer lloc, cal destacar que en una notícia de l'*Avui* trobem la solidaritat com una actitud perillosa.

Conclusió

Les mostres de solidaritat amb els sense papers tancats són presentades de forma positiva. Però es tracta d'una solidaritat assistencial. S'informa del que cal portar a les esglésies, per exemple. No es dona informació tan precisa sobre quins col·lectius hi treballen o com contactar-los, cosa que seria imprescindible per començar a treballar més activament en la solidaritat.

Del tipus de solidaritat no assistencial i sí participativa del que també s'informa és de la manifestació, la qual és convocada amb més o menys interès per part de cada diari.

Hipòtesi 7: Totes les visions del conflicte que presenten les informacions apareixen explicades de manera incompleta.

Cap de les notícies analitzades presenta ni una visió del conflicte de manera completa, és a dir, cap explica la definició del problema que fa l'actor.

El màxim que trobem són reflexions de l'actor sobre els darrers esdeveniments del conflicte o sobre un aspecte en concret del conflicte, però no la visió general del problema.

Per això, quan analitzem si la visió del problema exposada és completa o incompleta, en el que ens estarem fixant serà en les tesis de l'actor que apareixen en la informació, més enllà del fet que siguin una visió general del problema o no.

Un cop aclarit això cal especificar que el que sempre trobem a faltar en l'exposició de qualsevol tesi referida als immigrants i la Plataforma de Suport als Sense Papers és l'explicació del problema que representa la llei d'estrangeria, així com l'explicació de per què hi ha tanta gent en situació irregular i de la necessitat de regularitzar-la.

Pel que fa a les tesis atribuïdes a la Delegació del Govern, el que més trobem a faltar és l'explicació de per què no vol o no pot regularitzar tots els sense papers.

Avui

Totes les informacions analitzades de l'*Avui* presenten de manera incompleta les visions del problema.

Tres de les notícies analitzades no mostren cap tipus de tesi de cap actor.

A banda d'això, 17 cops s'associa una o més tesis a un actor, al llarg de les informacions publicades els dies d'anàlisi a l'*Avui*.

El principal actor del qual se'n publica algun tipus de tesi o visió del problema és el tàndem Plataforma de Suport als Sense Papers-Immigrants tancats, amb vuit referències fetes a la seva visió del problema. El segueix la Delegació del Govern, amb tres referències fetes a tesis seves.

El que les fan incompletes són les mancances descrites abans de manera general per tots els diaris.

El País

Totes les notícies buidades de *El País* presenten de manera incompleta les visions del problema.

D'altra banda, totes les informacions publicades en aquest diari els dies d'anàlisi presenten algun tipus de visió del problema per a algun actor. No hi ha cap que no exposi cap tesi ni cap visió del problema.

A *El País*, trobem dotze referències a tesis dels diferents actors, de les quals sis són atribuïdes als immigrants tancats o la Plataforma de Suport als Sense Papers, mentre que el segon actor del qual es mostren les seves tesis és la Delegació del Govern, amb tan sols tres referències.

El que les fan incompletes totes elles són les mancances descrites abans de manera general per tots els diaris.

El Periódico

Totes les informacions sobre el conflicte publicades a *El Periódico* els dies a analitzar presenten de manera incompleta les visions del problema.

Només dues de les notícies no fan referència a cap tesi de cap dels actors.

Un cop més, la majoria de referències (set d'un total d'onze) són a la visió del problema per part dels immigrants tancats i els grups de suport. En segon lloc, trobem tres referències a les tesis de la Delegació del Govern.

El que fa incompletes totes les tesis són les mancances descrites abans de manera general per tots els diaris.

La Vanguardia

Totes les informacions analitzades de *La Vanguardia* presenten de manera incompleta les visions del problema

Tan sols una de les notícies no presenta cap visió del problema.

Els immigrants i els grups de suport tornen a ser els que més cops apareixen vinculats a alguna tesi o visió del conflicte, amb nou referències de 21. Tot seguit, trobem quatre referències a les idees de la Delegació del Govern sobre aquest conflicte.

El que fa incompletes totes les tesis són les mancances descrites abans de manera general per tots els diaris.

Comparació entre diaris

Pel que es refereix a aquesta hipòtesi, les notícies dels quatre diaris actuen de manera molt similar.

Conclusió

A les notícies analitzades trobem referències sobre part del que pensen els actors sobre els darrers esdeveniments del conflicte o trobem generalitzacions sobre la confrontació amb l'adversari, en comptes d'una explicació clara sobre quines són les diferents maneres de veure el problema o sobre on i per què xoquen.

Seguint les notícies analitzades no trobem una explicació directa i completa sobre el problema que representa la llei d'estrangeria, ni l'explicació del per què de tanta gent en situació irregular i de la necessitat de regularitzar-la. Tampoc trobem una explicació sobre per què la Delegació del Govern no vol o no pot regularitzar tots els sense papers. En aquest sentit, veiem que els diferents actors confrontats reben el mateix tracte pel que fa a la no explicació de la seva definició del problema.

De totes maneres, en les notícies analitzades, es fa molta més referència a les tesis dels immigrants tancats i la Plataforma de Suport als Sense Papers que a les de Delegació del Govern. Això es pot deure a allò constatat a la hipòtesi 1: la Delegació del Govern, en les dates que evitava el conflicte, tampoc apareixia com a actor principal en la cobertura que feien els diferents diaris.

Hipòtesi 8: **No s'expliquen els antecedents del conflicte.**

En cap de les peces analitzades s'expliquen els antecedents del conflicte. No es fa referència cap dia a la *Black Corner* ni a tot el període anterior (més d'un any) de lluita i intents de diàleg per part dels immigrants i els col·lectius en la seva tasca per solucionar el problema de tantes persones que es veien obligades a dormir al ras.

Si s'haguessin explicat els antecedents del conflicte, aquest s'hagués fet més entenedor per al lector o lectora.

Els i les periodistes, davant la novetat de les tancades, segurament no pensaven que era moment d'anar molt enrera, ja que amb prou feines podien seguir els esdeveniments del moment. De totes maneres, si quan tenien lloc els fets que constitueixen els antecedents del conflicte (amuntegament de sense papers a plaça Catalunya, diferents protestes i intents de diàleg amb les administracions), els diferents diaris les haguessin cobert àmpliament i rigorosament, hagués estat fàcil pel periodista que ara havia de cobrir les tancades fer-hi, si més no, una ràpida referència i de ben segur informar amb més propietat i rigor dels nous esdeveniments i els actors que els protagonitzaven.

Hipòtesi 9: **No hi ha un seguiment immediat de la resolució del conflicte.**

Un cop els diaris informen de la fi de les tancades i l'acord al qual han arribat els immigrants amb la Delegació del Govern, la notícia desapareix de les pàgines dels diaris analitzats. Està clar que el conflicte de les tancades havia finalitzat, però potser quedava molt a dir sobre la resolució del conflicte.

El més que trobem son notícies del dia posterior informant que molts dels tancats es troben novament sense lloc on anar a dormir, tot i que ja tenien el resguard per la seva regularització. Què va passar amb aquests immigrants, ara amb papers però encara sense sostre?

I mentrestant, com s'estava gestionant aquesta concessió especial de permisos?

És cert que, quan les targetes de residència van arribar, quatre mesos més tard, alguns diaris en van informar, però trobem a faltar un seguiment de la resolució del conflicte durant aquests quatre mesos.

5. Conclusiones generals

La cobertura que van fer els diaris analitzats sobre el conflicte de les tancades d'immigrants a les esglésies de Barcelona no està subjecta a crítiques gaire negatives. El tractament dels fets no va ser especialment dolent, sobretot si tenim en compte com se solen cobrir avui dia les informacions relatives a protestes socials.

És més, en molts casos es detecta una voluntat de “militància periodística” en l'elaboració de les notícies. Així, algunes de les crítiques que hem formulat o formularem en l'apartat de les conclusions generals són intrínseques a la producció periodística actual o fan referència als aspectes “millorables” de les informacions.

En la crítica als mitjans de comunicació, és comú l'observació de què no se sol prestar l'atenció deguda a les notícies que protagonitzen els moviments socials. Són moltes les crítiques en aquesta línia que alerten de la invisibilització de l'activitat dels col·lectius contestataris per part dels mitjans. En el cas de les tancades, però, això no passa. Per les raons que sigui, constitueix una excepció si prenem aquesta crítica com a norma. Els diaris analitzats cobreixen durant dos mesos el conflicte de les tancades.

També és cert, però, que ha calgut una exteriorització del conflicte tan extrema, com és una tancada tan llarga i una vaga de fam tan dura, perquè rebés la importància pertinent. El conflicte d'arrel ja existia abans. Els immigrants portaven molts mesos dormint al ras i els sense papers en general estaven en desacord amb les polítiques de regularització. Els col·lectius socials que participaren des del primer moment en les tancades es queixen que en els mesos precedents no hi hagués una extensa cobertura del conflicte en si.

Una altra crítica recurrent en l'anàlisi de les cobertures periodístiques relacionades amb protestes socials és la que fa referència a l'ús discriminatori de les fonts de la notícia. Amb informacions que es refereixen a protestes socials, sol passar que la font única o principal són fonts institucionals, com ara el Govern o la policia. En el cas de les tancades això no passa. Els immigrants són la principal font consultada.

Veiem, però, totes les conclusions a les que hem arribat. Recordem també que en el capítol anterior hem vist com els quatre diaris analitzats —*Avui*, *El País*, *El Periódico* i *La Vanguardia*—es comporten de manera força similar en la cobertura del conflicte.

En relació amb els actors del conflicte, hem pogut observar que, en el període d'esclat dels esdeveniments, la Delegació del Govern no apareix com a actor, mentre que els immigrants tancats, durant tots els dies, apareixen com a primers protagonistes de la notícia i són la font més citada. També és cert que sovint se'ls relaciona amb termes carregats negativament com “radicalitat” i “desesperació”.

La tancada de dones immigrants va tenir un seguiment força desigual per part dels diaris analitzats i en les informacions referents van ser les pròpies immigrants l'única font consultada.

La ciutadania és present a les notícies analitzades en relació amb la solidaritat amb els immigrants tancats, la qual és vista positivament. Pel que respecta al problema en qüestió, hem constatat que cap diari presenta les visions del conflicte que tenen els diferents actors de manera completa.

En referència al procés del conflicte, hem observat que cap diari explica els seus antecedents ni fa un seguiment de la seva resolució.

Un cop vistes les conclusions a les que hem arribat, recordem ara els objectius generals de la nostra investigació, per veure en quina mesura els hem assolit:

1. Analitzar si la cobertura informativa reflecteix la complexitat del conflicte.

No podem afirmar que la cobertura informativa dels diaris analitzats reflecteixi la complexitat del conflicte, degut, especialment, a allò constatat amb la hipòtesi 7: “Totes les visions del conflicte que presenten les informacions apareixen explicades de manera incompleta”.

Com hem vist, els diaris redueixen la complexitat del conflicte original a les confrontacions per aspectes concrets del dia a dia. En cap moment es recorda quins són els punts de partida que xoquen en aquest conflicte, sinó que les poques tesis dels actors que transcendeixen són les que fan referència, per exemple, a les darreres desqualificacions entre els contraris o a les manifestacions de desesper de qui porta quatre dies sense menjar.

2. Estudiar si el discurs periodístic segueix o obvia les línies del manual d'estil per a les minories ètniques.

Ja hem destacat que, en línies generals, de la cobertura informativa dels diaris analitzats se'n desprèn certa intenció d'apropar-se respectuosament als immigrants, de presentar-los com les víctimes que ells denunciaven ser.

En aquest sentit, creiem que les informacions analitzades estan en consonància amb l'esperit del manual d'estil per a les minories ètniques.

Hi ha alguns punts sobre els quals, però, podem fer alguns comentaris afegits.

El punt tres del manual és el següent:

“No s'han de potenciar les informacions negatives ni les sensacionalistes. Cal evitar crear inútilment conflictes i dramatitzar-los. S'ha de potenciar la recerca de notícies positives.”

Hem vist, amb la constatació de la hipòtesi 3 (“En els moments més crítics del conflicte, als immigrants tancats se'ls presenta associats amb qualificatius relacionats amb “radicalitat” i “desesperació”), que sovint la descripció dels personatges i de l'ambient de les tancades queia en el sensacionalisme.

Seria en aquest punt en el que s'hauria obviat una mica el manual d'estil per a les minories ètniques.

El punt quatre diu:

“Equanimitat en les fonts d'informació. Cal contrastar les institucionals i s'han de potenciar les pròpies de les minories ètniques i tenir especial cura en les informacions referides als països d'origen. Publicar les rectificacions com a elements habituals de qualitat del mitjà informatiu.”

Ja hem destacat que la principal font consultada són els propis immigrants. En aquest sentit, en les informacions analitzades, s'ha procurat el que aconsella el manual d'estil: “potenciar les pròpies [fonts] de les minories ètniques”. Però l'atenció parada a aquestes fonts ha estat excessiva, de manera que el que no es compleix és l' “equanimitat en les fonts d'informació”, sobretot els primers dies, quan pràcticament no apareixen les fonts institucionals.

Així, el que pot contemplar-se en un primer moment com un tractament favorable als immigrants i a una resolució justa del conflicte, acaba tenint potser l'efecte contrari, ja que sembla que sigui un problema exclusiu dels immigrants i no es visualitza que es tracta d'un conflicte entre dos ni s'expliquen, com acabem de comentar, les dificultats per l'enteniment entre les parts confrontades, de manera que es dificulta la seva resolució.

Per últim, voldríem fixar-nos en el punt sis:

“Militància periodística: cap a una multi-interculturalitat enriquidora per a tots. La potenciació de les informacions en positiu”

Les informacions analitzades ens permeten fixar-nos en una oportunitat concreta per a la militància periodística: la de convocar o animar a la participació en el conflicte. En el cas de la manifestació del 4 de febrer, trobem que alguns diaris l'anunciaven amb tota mena de detalls, cosa que facilitava la participació del lector o lectora en l'acte. Donar aquesta informació facilitadora no és una qüestió exigible periodísticament, però sí èticament, en base a la militància periodística. En estar convocant a la manifestació, el diari està convidant a la ciutadania a prendre partit en el conflicte i a una presa col·lectiva de responsabilitats.

3. Estudiar si el discurs de les informacions periodístiques reforça o afebleix postulats racistes, xenòfobs o discriminatoris subjacents a la societat.

No creiem que les informacions analitzades reforcin postulats racistes ni xenòfobs ni discriminatoris. Potser en algun moment es presenta l'immigrant com a un ésser exageradament diferent a la població autòctona (disposat a morir, habituat a les condicions infrahumanes) i això pot reforçar una diferenciació exagerada entre els immigrants i la població autòctona. Però això dista molt de constituir un reforç de cap tipus de postulat racista o discriminatori.

És més, els quatre diaris coincideixen a l'hora de presentar com a positives les mostres de solidaritat de la ciutadania amb els immigrants, fet que combat la legitimitat que puguin trobar les actituds contràries (racistes, de rebuig a l'immigrant) a la societat.

En definitiva, creiem que en la cobertura periodística del conflicte de les tancades d'immigrants del 2001 van haver-hi molts enfocaments millorables, però també considerem que ens trobem davant un cas de tractament força deontològic de la informació si el comparem amb altres cobertures sobre protestes socials.